Zo werkt een onderzoekskaartje

Bij elk hoofdstuk van het boek hoort een kaartje. Kies het verhaal dat jij het spannendst vond, en zoek uit hoe het echt zat.

1. **Toen.** Zoek op hoe het vroeger ging. De zoekwoorden onderaan helpen je op weg. Je mag ook in boeken kijken, of het vragen aan iemand die ouder is.
2. **Nu.** Kijk om je heen: hoe gaat het vandaag? Bij jou thuis, in de klas, op je telefoon.
3. **Vergelijk.** Wat is er beter geworden? Wat zijn we kwijtgeraakt? En wat vind jij?
4. **Check je bronnen.** Schrijf op waar je iets hebt gevonden. Staat het ook op een tweede plek? Wie heeft het geschreven?
5. **Maak er iets van:** een werkstuk, een spreekbeurt, een poster of een stukje voor de tijdlijn van de klas.

De wereld is heel anders geworden. Maar mensen zijn nog steeds hetzelfde.

De hand in de grot

Sporen die blijven

TOEN

- Hoe maakten mensen lang geleden handen op een grotwand? Waarmee?
- In welke landen vind je zulke handen? Hoe oud zijn ze?

NU

- Welke sporen laten mensen nu achter? Denk aan foto's, filmpjes en berichten.
- Hoe lang blijven die bewaard, denk je?

VERGELIJK

- Wat is er beter geworden? Wat zijn we kwijtgeraakt?
- *En jij: welke hand laat jij vandaag achter?*

ZOEKWOORDEN handafdrukken grot · grotschilderingen · prehistorie
BEGIN BIJ Wikikids, Schooltv of de bibliotheek

Hier vond ik het:

CHECK JE BRONNEN Waar heb je het gevonden? Staat het ook op een tweede plek? Wie heeft het geschreven, en waarom?

De nacht met twee slapen

Slapen, vroeger en nu

TOEN

- Hoe sliepen mensen vroeger, toen er nog geen elektrisch licht was?
- Wat deden ze in het wakkere uur midden in de nacht?

NU

- Hoe laat gaan kinderen nu naar bed? Wat doen ze vlak voor het slapen?
- Wat doet het licht van een scherm met je slaap?

VERGELIJK

- Wat is er beter geworden? Wat zijn we kwijtgeraakt?
- *En jij: wat zou jij met zo'n uur doen?*

ZOEKWOORDEN eerste en tweede slaap · slapen zonder elektrisch licht · waarom slapen we
BEGIN BIJ Wikikids, Schooltv of de bibliotheek

Hier vond ik het:

CHECK JE BRONNEN Waar heb je het gevonden? Staat het ook op een tweede plek? Wie heeft het geschreven, en waarom?

De man met de stok

Wakker worden

TOEN

- Wie maakte fabrieksarbeiders vroeger wakker? Hoe deed hij of zij dat?
- Wanneer verdween dit beroep, en waardoor?

NU

- Hoe word jij wakker? Wat is het eerste wat je ziet?
- Wie of wat bepaalt hoe jouw ochtend begint?

VERGELIJK

- Wat is er beter geworden? Wat zijn we kwijtgeraakt?
- *En jij: van wie zijn de eerste minuten van jouw ochtend?*

ZOEKWOORDEN wakkerklopper · geschiedenis van de wekker · fabrieken vroeger
BEGIN BIJ Wikikids, Schooltv of de bibliotheek

Hier vond ik het:

CHECK JE BRONNEN Waar heb je het gevonden? Staat het ook op een tweede plek? Wie heeft het geschreven, en waarom?

De krant van één cent

Wie betaalt er als iets gratis is?

TOEN
- Waarom kostte de krant The Sun in 1833 maar één cent?
- Hoe verdiende de krant dan toch geld?

NU
- Hoe verdienen gratis apps en spellen hun geld?
- Hoeveel reclame zie jij op een dag?

VERGELIJK
- Wat is er beter geworden? Wat zijn we kwijtgeraakt?
- *En jij: wat ga jij doen met je aandacht?*

ZOEKWOORDEN eerste goedkope krant · reclame vroeger · hoe verdienen gratis apps geld
BEGIN BIJ Wikikids, Schooltv of de bibliotheek

Hier vond ik het:

CHECK JE BRONNEN Waar heb je het gevonden? Staat het ook op een tweede plek? Wie heeft het geschreven, en waarom?

Het labyrint

De weg terugvinden

TOEN

- Wat is het verhaal van Theseus, Ariadne en het labyrint?
- Dit is een sage, geen echt gebeurd verhaal. Hoe kun je dat verschil zien als je iets opzoekt?

NU

- Hoe werkt een scherm dat nooit ophoudt, zoals eindeloos scrollen? Wie bedacht het?
- Wat helpt jou om op tijd te stoppen?

VERGELIJK

- Wat is er beter geworden? Wat zijn we kwijtgeraakt?
- *En jij: wie houdt jouw draad vast?*

ZOEKWOORDEN Theseus en de Minotaurus · draad van Ariadne · labyrint Kreta
BEGIN BIJ Wikikids, Schooltv of de bibliotheek

Hier vond ik het:

CHECK JE BRONNEN Waar heb je het gevonden? Staat het ook op een tweede plek? Wie heeft het geschreven, en waarom?

De onderzoeker en zijn voer

Beloningen die je niet kunt voorspellen

TOEN

- Wat ontdekte de onderzoeker B.F. Skinner toen zijn dieren niet elke keer voer kregen?
- Waarom bleven de dieren juist dan doorgaan?

NU

- Waarom kijken mensen steeds opnieuw naar likes, hartjes of berichten?
- Wat helpt om minder vaak te kijken?

VERGELIJK

- Wat is er beter geworden? Wat zijn we kwijtgeraakt?
- *En jij: wat maak jij, waar je blij van wordt, ook als niemand kijkt?*

ZOEKWOORDEN B.F. Skinner · belonen en leren · meldingen uitzetten
BEGIN BIJ Wikikids, Schooltv of de bibliotheek

Hier vond ik het:

CHECK JE BRONNEN Waar heb je het gevonden? Staat het ook op een tweede plek? Wie heeft het geschreven, en waarom?

De scherven van Athene

Erbij horen

TOEN

- Wat deden de Atheners met potscherven? Wat betekent het woord ‘ostracisme’?
- Wie was Aristides, en wat overkwam hem?

NU

- Hoe kun je nu buitengesloten worden, online en op school?
- Wat kun je doen als je ziet dat iemand erbuiten staat?

VERGELIJK

- Wat is er beter geworden? Wat zijn we kwijtgeraakt?
- *En jij: weet jij wie er in jouw klas misschien net buiten de foto staat?*

ZOEKWOORDEN schervengericht Athene · Aristides de Rechtvaardige · buitensluiten
BEGIN BIJ Wikikids, Schooltv of de bibliotheek

Hier vond ik het:

CHECK JE BRONNEN Waar heb je het gevonden? Staat het ook op een tweede plek? Wie heeft het geschreven, en waarom?

Het hek om het schoolplein

Na schooltijd

TOEN

- Sinds wanneer moeten kinderen in Nederland naar school?
- Wat deden kinderen voordat er een leerplicht was?

NU

- Wanneer is jouw schooldag écht afgelopen?
- Welke afspraken maken scholen en klassen nu over telefoons en apps?

VERGELIJK

- Wat is er beter geworden? Wat zijn we kwijtgeraakt?
- *En jij: wanneer gaat jouw hek dicht?*

ZOEKWOORDEN leerplicht 1901 · kinderarbeid vroeger · Kinderwetje Van Houten
BEGIN BIJ Wikikids, Schooltv of de bibliotheek

Hier vond ik het:

.....

.....

CHECK JE BRONNEN Waar heb je het gevonden? Staat het ook op een tweede plek? Wie heeft het geschreven, en waarom?

De piloten

Niemand is gemiddeld

TOEN

- Wat ontdekte de Amerikaanse luchtmacht rond 1950 toen ze piloten opmaten?
- Wat veranderden ze daarna aan de vliegtuigen?

NU

- Hoe vergelijken mensen zich nu met elkaar, bijvoorbeeld met filters?
- Wat laat een filter níet zien?

VERGELIJK

- Wat is er beter geworden? Wat zijn we kwijtgeraakt?
- *En jij: wat is iets aan jou wat niemand anders precies zo heeft?*

ZOEKWOORDEN het gemiddelde · piloten en cockpits · filters op foto's
BEGIN BIJ Wikikids, Schooltv of de bibliotheek

Hier vond ik het:

CHECK JE BRONNEN Waar heb je het gevonden? Staat het ook op een tweede plek? Wie heeft het geschreven, en waarom?

De koning en het schrift

Zelf onthouden, zelf denken

TOEN

- Waarom was koning Thamus, in een verhaal van Plato, niet blij met het schrift?
- Wat ontdekten onderzoekers bij taxichauffeurs in Londen?

NU

- Wat kan een chatbot goed, en wat niet?
- Hoe controleer je of iets wat een chatbot zegt klopt?

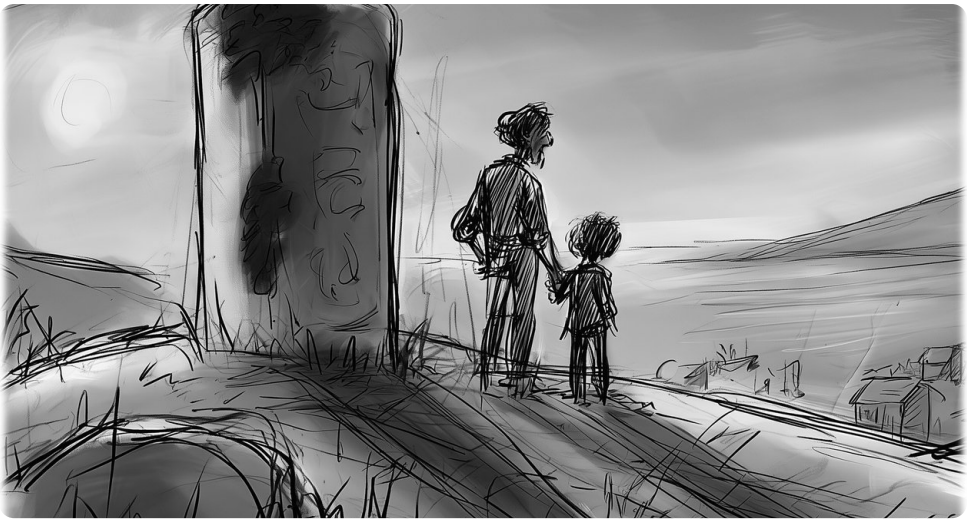
VERGELIJK

- Wat is er beter geworden? Wat zijn we kwijtgeraakt?
- *En jij: wat weet jij, helemaal uit je eigen hoofd, zonder het op te zoeken?*

ZOEKWOORDEN Plato over het schrift · geheugen trainen · hoe werkt een chatbot
BEGIN BIJ Wikikids, Schooltv of de bibliotheek

Hier vond ik het:

CHECK JE BRONNEN Waar heb je het gevonden? Staat het ook op een tweede plek? Wie heeft het geschreven, en waarom?

De stenen aan de kust

Waarschuwingen voor later

TOEN

- Waarom staan er langs de kust van Japan oude stenen met een waarschuwing?
- Wat gebeurde er in het dorp Aneyoshi in 2011?

NU

- Hoe waarschuwen we mensen nu voor gevaar?
- Wat weten ouderen in jouw omgeving dat je nergens kunt opzoeken?

VERGELIJK

- Wat is er beter geworden? Wat zijn we kwijtgeraakt?
- *En jij: wat zou jij in een steen beitelen voor kinderen over honderd jaar?*

ZOEKWOORDEN tsunamistenen Japan · tsunami waarschuwing · watersnoodramp 1953
BEGIN BIJ Wikikids, Schooltv of de bibliotheek
LET OP Bij dit onderwerp kun je nare beelden tegenkomen. Zoek samen met een volwassene.

Hier vond ik het:

CHECK JE BRONNEN Waar heb je het gevonden? Staat het ook op een tweede plek? Wie heeft het geschreven, en waarom?

Samen stoppen

Klein beginnen, samen

TOEN

- Hoe begon in 1787 in Londen de strijd tegen de slavenhandel?
- Wat was de suikerboycot, en wie deden eraan mee?

NU

- Wat doen bijna alle kinderen, terwijl bijna niemand het eigenlijk wil?
- Welke afspraak zouden jullie samen kunnen maken?

VERGELIJK

- Wat is er veranderd? En waar wordt nog steeds voor gestreden?
- *En jij: wat zou jij samen met je vrienden willen veranderen, als jullie het allemaal durfden?*

ZOEKWOORDEN suikerboycot · afschaffing slavernij Nederland · Keti Koti
BEGIN BIJ Wikikids, Schooltv of de bibliotheek
LET OP Bij dit onderwerp kun je nare beelden tegenkomen. Zoek samen met een volwassene.

Hier vond ik het:

CHECK JE BRONNEN Waar heb je het gevonden? Staat het ook op een tweede plek? Wie heeft het geschreven, en waarom?

ONDERZOEKSKAARTJES · VERBONDEN EN VERDWAALD

Mijn onderzoek

Mijn onderwerp:

Toen: wat heb ik gevonden?

Nu: hoe gaat het vandaag?

Vergelijk: wat vind ik ervan?

Mijn bronnen (titel, website of boek, datum):

Staat het ook op een tweede plek? ja · nee · weet ik niet

CHATBOT GEBRUIKT? Prima om op weg te helpen, maar controleer alles wat hij zegt op twee andere plekken. Schrijf op wat je hebt gecontroleerd.